

Złącznik do Uchwały Nr V/29/2015
Rady Gminy Kowala
z dnia 30 stycznia 2015 roku

Gminny Program Wsparcia Osób Niepełnosprawnych i Starszych w Gminie Kowala na 2015r.

Kowala
Gminny Zespół do Spraw Pomocy Osobom Niepełnosprawnym

Kowala 2015

I. PODSTAWA PRAWNA PROGRAMU

1. Art. 69 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. (Dz. U. 1997 Nr78, poz. 483).
2. Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997r. - Karta Praw Osób Niepełnosprawnych (M. P. z 1997r. Nr 50, poz. 475).
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 stycznia 2005r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych. (Dz. U. z 2005r. Nr 19, poz. 167).
4. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011r. Nr 127, poz. 721, ze zm.).
5. Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004r. Nr 256, poz. 2572 j.t ze zm.).
6. Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej Dz. U. z 2013r., poz. 182 j.t ze zm.)
7. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013r., poz. 594 j.t).
8. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010r. Nr 234, poz. 1536 j.t ze zm.).

II. CHARAKTERYSTKA GMINY KOWAŁA

1. Dane demograficzne.

Gmina Kowala zajmuje powierzchnię 7 468 ha (74,7 km²), liczba mieszkańców wynosi 11 713 osób. W zakresie demografii obserwuje się tendencję wzrostową, która wynika z dobrze rozwijających się obszarów podmiejskich, na których powstają nowe osiedla domów osób przeprowadzających się z miasta. Zgodnie z Narodowym Spisem Powszechnym z 2011 r. przyjmuje się, iż osoby niepełnosprawne stanowią 12,2 % ogółu ludność. Zatem przyjmując ten wskaźnik można wyliczyć, iż liczba osób niepełnosprawnych w Gminie Kowala w 2014r. wynosiła 1429 osoby. Z ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy Kowala w 2013r. wynika, iż 65% osób niepełnosprawnych stanowią mężczyźni, natomiast 35 % kobiety. Ponadto największy odsetek osób niepełnosprawnych legitymuje się umiarkowanym stopniem niepełnosprawności (46%), znaczny stopień posiada 20 % osób, natomiast lekki 7 %. Pozostałą część osób ankietowanych stanowią osoby do 16 r.ż. (27%).

Tabela przedstawia liczbę osób według płci w wieku emerytalnym w latach 2011 – 2013r.

Okres	Kobiety w wieku emerytalnym (60<)	Mężczyźni w wieku emerytalnym (65 <)
2011r.	898	424

2012r.	933	441
2013r.	971	462
2014r.	1000	486

Z powyższej tabeli wynika, iż liczba osób w wieku emerytalnym wzrasta zarówno w przypadku mężczyzn jak kobiet, co może być związane z wydłużaniem się życia przeciętnego obywatela. Trudno jest wskazać precyzyjną liczbę osób niepełnosprawnych zamieszkujących gminę. Jedną z przeszkód jest brak jednego podmiotu orzekającego, że dana osoba jest niepełnosprawna. Uznaje się za nią osobę, która legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności wydanym przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności. Równoważnymi orzeczeniami są wydane przez ZUS orzeczenia o niezdolności do pracy, ważne orzeczenia o zaliczeniu do którejś z grup inwalidzkich oraz wydane przed 1 stycznia 1998r. ważne orzeczenia dotyczące niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym wydane przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Osoby posiadające którykolwiek z wymienionych dokumentów są niepełnosprawne prawnie. Z drugiej strony – są także osoby niepełnosprawne biologicznie, których stan zdrowia całkowicie lub poważnie ogranicza normalne codzienne funkcjonowanie, które nie posiadają żadnego z wyżej wymienionych dokumentów. Z uwagi na to, że jedynym pełnym badaniem, którego wyniki pozwalają ustalić liczbę osób niepełnosprawnych oraz umożliwiają ich charakterystykę, są narodowe spisy powszechne, w analizie sytuacji tej grupy ludności gminy Kowala wykorzystano dane ze spisu przeprowadzonego w 2002 roku, ponieważ dane z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011r. nie zawierają informacji dotyczących osób niepełnosprawnych z terenu poszczególnych gmin. Z ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy Kowala posiadających orzeczenie o niepełnosprawności w 2013r. wynika, iż zaledwie ok. 16 % pracuje zawodowo, pozostałych ok 84 % nie podejmuje pracy, jest to bardzo niepokojące zjawisko. Brak zatrudnienia jest główną przyczyną trudnej sytuacji finansowej w jakiej znajdują się rodziny, w których jest osoba niepełnosprawna.

2. Formy pomocy.

Z danych zgromadzonych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowali wynika, iż **jedną z głównych przyczyn ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej jest niepełnosprawność**. Poniższa tabela przedstawia liczbę rodzin korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w latach 2011- 2014r.

Okres	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności
2011r.	557 (100%)	137 (25%)
2012r.	564 (100%)	130 (23%)

2013r.	423(100%)	142 (33%)
2014r.	369 (100%)	138 (37%)

Z przedstawionych powyżej danych wynika, iż około 1/4 rodzin korzystających z pomocy społecznej dotyka problem niepełnosprawności w rodzinie, w 2013r. taki problem wystąpił aż w 33 %, natomiast w 2014r problem niepełnosprawności dotyczył aż 37 % rodzin zgłaszających się o pomoc. Jedną z form pomocy skierowaną do osób niepełnosprawnych posiadających umiarkowany bądź znaczny stopień niepełnosprawności oraz brak uprawnień do renty z ZUS i KRUS jest **świadczenie w formie zasiłku stałego**, poniższa tabela przedstawia liczbę rodzin korzystających z tej formy pomocy w latach 2011- 2014r.

Okres	Liczba rodzin korzystających z zasiłku stałego z tytułu niepełnosprawności	Liczba rodzin korzystających z zasiłku stałego z tytułu wieku
2011r.	54	2
2012r.	63	2
2013r.	71	2
2014r.	68	3

Z danych przedstawionych w tabeli przedstawionej powyżej wynika, iż liczba rodzin pobierających zasiłek stały z tytułu niepełnosprawności wzrasta. W 2011r. z tej formy pomocy korzystało 54 rodziny, w 2012r. - 63 rodziny, w 2013r. - 71 środowisk, natomiast w 2014r liczba pobierających zasiłek stały nieznacznie spadła. Poniższa tabela przedstawia liczbę rodzin korzystających z pomocy społecznej znajdujących się w wieku przedemerytalnym i emerytalnym z podziałem na płeć.

Okres	Wiek przedemerytalny		Wiek emerytalny	
	Kobiety (55 – 60 lat)	Mężczyźni (60 – 65 lat)	Kobiety (60<)	Mężczyźni (65 <)
2011r.	10	9	9	6
2012r.	11	10	6	3
2013r.	6	5	2	4
2014r.	7	6	4	6

Z przedstawionych danych w powyższej tabeli wynika, iż liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w wieku przedemerytalnym maleje, natomiast jeżeli chodzi o wiek emerytalny to liczba osób korzystających znacznie się zmniejszyła. **Specjalistyczne usługi opiekuńcze** są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju

schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. Na terenie gminy Kowala tą formą pomocy objętych jest dwoje dzieci z zaburzeniami autystycznymi. Osobie, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób **może być przyznana pomoc w formie usług opiekuńczych**. Usługi te obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną oraz w miarę możliwości zapewnienie kontaktów z otoczeniem.

Poniższa tabela przedstawia liczbę osób korzystających z tej formy pomocy od 2011r. do 2014r. z podziałem na przyczynę udzielenia pomocy

Okres	Liczba rodzin korzystających z usług opiekuńczych z tytułu wieku	Liczba rodzin korzystających z usług opiekuńczych z tytułu choroby
2011r.	3	1
2012r.	2	0
2013r.	0	0
2014r.	0	2

Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego są instytucjami udzielającymi świadczeń z tytułu niepełnosprawności, a są to renty socjalne i renty z tytułu niezdolności do pracy. Poniższa tabela przedstawia liczbę osób korzystających ze świadczeń ZUS i KRUS z

Rodzaj świadczenia	Liczba osób	Udział w ogóle
Świadczenia emerytalne	891	63%
Świadczenia rentowe	566	11%

Z powyższych danych wynika, iż 11% świadczeniobiorców ZUS pobiera świadczenia z tytułu niepełnosprawności, natomiast 63 % są to osoby pobierające świadczenia emerytalne.

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego jest instytucją wypłacającą świadczenia z tytułu niepełnosprawności dla osób posiadających gospodarstwa rolne, są to emerytury rolnicze, renty inwalidzkie oraz renty rodzinne. Poniższa tabela przedstawia liczbę osób korzystających ze świadczeń KRUS z terenu gminy Kowala w 2013r.

Rodzaj świadczenia	Liczba osób	Udział w ogóle
Emerytury rolnicze	249	79%
Renty inwalidzkie	40	13%
Renty rodzinne	27	8%

Z powyższych danych wynika, iż 13 % świadczeniobiorców KRUS pobiera świadczenia z tytułu niepełnosprawności, natomiast 79 % są to osoby pobierające świadczenia emerytalne. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowali realizuje także **ustawę o świadczeniach rodzinnych**. Jednym ze świadczeń skierowanych do osób niepełnosprawnych jest zasiłek pielęgnacyjny. Świadczenie to przysługuje dzieciom posiadającym orzeczenie o niepełnosprawności, osobom o znacznym stopniu niepełnosprawności oraz osobom z orzeczoną umiarkowaną stopniem od dzieciństwa. Ponadto istnieje również świadczenie skierowane do osób opiekujących się osobami niepełnosprawnymi (niezdolnymi do samodzielnej egzystencji) – świadczenie pielęgnacyjne oraz od lipca 2013r. specjalny zasiłek opiekuńczy. W 2014r wprowadzony został również zasiłek dla opiekuna skierowany do osób sprawujących opiekę nad osobą niezdolną do samodzielnej egzystencji. Poniższa tabela przedstawia liczbę świadczeń pielęgnacyjnych oraz zasiłków pielęgnacyjnych w latach 2011 do 2014r.

okres	Świadczenie pielęgnacyjne	Zasiłek pielęgnacyjny	
2011r.	88	243	
2012r.	131	254	
I – VI 2013r.	128	247	
Dane po zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2012 poz.1548) od 1 lipca 2013r			
	Świadczenia pielęgnacyjne	Zasiłek pielęgnacyjny	Specjalny zasiłek opiekuńczy
Stan XII. 2013r.	41	233	5

	Świadczenia pielęgnacyjne	Zasiłek pielęgnacyjny	Zasiłek dla opiekuna	Specjalny zasiłek opiekuńczy
2014r.	52	255	55	9

Z powyższych danych w tabeli wynika, iż ilość zasiłków pielęgnacyjnych w latach 2011r. do VI 2013r. utrzymuje się na podobnym poziomie. Natomiast liczba świadczeń pielęgnacyjnych w 2012r. zwiększyła się znacznie, co spowodowane zostało zmianą ustawy poszerzającą grono uprawnionych do świadczeń. Z powyższych danych wynika, iż liczba osób pobierających świadczenia z tytułu opieki nad osobą niepełnosprawną po zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. 2012 poz. 1548), która weszła w życie od 1 lipca 2013r zmniejszyła się o 64 %. Analizując dane z 2014r. należy zauważyć duży wzrost liczby świadczeń z tytułu opieki nad osobą niepełnosprawną (ponad 250%) oraz pojawienie się

nowej formy wsparcia tj. zasiłku dla opiekuna, co wiąże się z kolejną zmianą ustawy o świadczeniach rodzinnych.

Od 2010r. przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej funkcjonuje **Klub Seniora**. Powstanie Klubu jest odpowiedzią na duże zainteresowanie ludzi starszych aktywnymi formami spędzania wolnego czasu. W 2010r. Klub Seniora składał się z 15 uczestników, w latach kolejnych przybywało klubowiczów i tak w 2011r. było ich 20, w 2012r. – 30, w 2013r. zapisanych do Klubu było 35 uczestników, natomiast w 2014 r. liczba uczestników wynosiła 59 osób. Co wskazuje na duże zainteresowanie i aprobatę mieszkańców działaniami realizowanymi przez Klub Seniora. Wśród różnych form pomocy świadczonych na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych lub długotrwale chorych jest także **umieszczenie w domu pomocy społecznej** jako zadanie własne obowiązkowe gminy.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące liczby osób przebywających w domach pomocy społecznej z terenu gminy Kowala w latach od 2011r. do 2013r.

okres	Liczba osób przebywających w DPS
2011r.	4
2012r.	6
2013r.	6
2014r.	7

Z analizy powyższych danych wynika, iż liczba osób przebywających w domach pomocy społecznej od 2011r. wzrosła o 50 % w latach kolejnych.

3. Zdrowie

Na terenie gminy Kowala funkcjonuje Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej. Świadczy podstawową opiekę medyczną również na rzecz osób niepełnosprawnych. Prowadzi szczepienia ochronne oraz badania profilaktyczne (bilansowe) dla uczniów Publicznych Szkół Podstawowych w Młodocinie Mniejszym i Kowali oraz Publicznego Gimnazjum w Parznicach. Opiekę medyczną w Publicznej Szkole Podstawowej w Mazowszanach sprawuje Grupowa Praktyka Pielęgniarek „Promocja”, ul. Czarnoleska 10, Radom, opieka medyczna w Publicznej Szkole Podstawowej w Kończycach-Kolonii również jest zabezpieczona.

W zakresie specjalistycznej opieki medycznej mieszkańcy gminy korzystają głównie z usług placówek medycznych funkcjonujących na terenie Radomia, tj.:

- Radomskiego Szpitala Specjalistycznego im. dr Tytusa Chałubińskiego,
- Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego w Radomiu,
- Samodzielnego Wojewódzkiego Zespołu Publicznych Zakładów Psychiatrycznej Opieki

Zdrowotnej im. dr Barbary Borzym.

4. Edukacja osób niepełnosprawnych

Podstawowym aktem prawnym regulującym kształcenie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej jest ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004r. Nr 256, poz. 2572 j.t ze zm.).

Dziecko niepełnosprawne, posiadające specjalne potrzeby edukacyjne ma prawo do:

- pobierania nauki we wszystkich typach szkół,
- dostosowania treści, metod i organizacji nauczania do swoich możliwości psychofizycznych,
- pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

W zależności od rodzaju oraz stopnia zaburzeń i odchyłeń dzieciom i młodzieży organizuje się kształcenie i wychowanie, które stosownie do potrzeb, umożliwia naukę w dostępnym dla nich zakresie, usprawnianie zaburzonych funkcji, rewalidację i resocjalizację oraz zapewniają specjalistyczną pomoc i opiekę.

Kształcenie to może być prowadzone w formie nauki w szkołach ogólnodostępnych, szkołach lub oddziałach integracyjnych, szkołach lub oddziałach specjalnych oraz specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodkach wychowawczych.

Zasady organizowania kształcenia dla uczniów niepełnosprawnych określone zostały między innymi w:

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 stycznia 2005r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych. (Dz. U. z 2005r. Nr 19, poz. 167),
- Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2012r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. Nr 0, poz. 204),
- Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2001r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 61, poz. 626).

Kwalifikacja do odpowiedniej formy kształcenia odbywa się na podstawie przepisów Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych psychologiczno-pedagogicznych (Dz. U. Nr 173, poz. 1072).

W myśl powyższego rozporządzenia dzieci i młodzież z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi kierowane są do odpowiedniej formy kształcenia na podstawie orzeczenia wydanego przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych oraz innych poradniach specjalistycznych.

Wobec powyższego stworzony został system kształcenia uczniów niepełnosprawnych, który stanowi integralną część systemu oświaty w Polsce, uregulowany wymienioną ustawą o systemie oświaty.

W gminie Kowala funkcjonuje 7 publicznych placówek oświatowych, w tym:

- **Publiczne Przedszkole w Kowali**

W przedszkolu jest pięć oddziałów:

- *maluszki (3 - latki),*
- *średniaki (3-4 - latki),*
- *starszaki (4-5 - latki),*
- *starszaki (5 - latki),*
- *starszaki (6 - latki),*

Nauczyciele posiadają kwalifikacje: nauczanie zintegrowane, wychowanie przedszkolne, oligofrenopedagogika. Zatrudniony jest logopeda. W przedszkolu nie ma niepełnosprawnych dzieci.

Publiczne szkoły podstawowe:

- **Publiczna Szkoła Podstawowa w Kowali** – uczęszcza do niej 334 uczniów, w tym niepełnosprawnych 2. Jeden uczeń objęty jest nauczaniem indywidualnym na podstawie orzeczenia o potrzebach kształcenia specjalnego. Obok obowiązkowych zajęć dydaktycznych prowadzone są dodatkowe zajęcia korekcyjno- kompensacyjne oraz gimnastyka korekcyjna i zajęcia logopedyczne. W szkole kadra nauczycielska posiada m.in. kwalifikacje z zakresu: kształcenia zintegrowanego, terapii pedagogicznej, oligofrenopedagogiki, neurologopedagogiki, socjoterapii. Zatrudniony jest również pedagog szkolny i logopeda. Obok obowiązkowych zajęć dydaktycznych prowadzona jest gimnastyka korekcyjna oraz zajęcia logopedyczne.
- **Publiczna Szkoła Podstawowa w Kończycach– Kolonii** - uczęszcza do niej 109 uczniów, w tym 25 dzieci do oddziału przedszkolnego. W szkole zatrudnionych jest 18 nauczycieli, w tym 2 nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie terapii pedagogicznej i 1 nauczyciel oligofrenopedagogiki. Szkoła posiada 7 sal lekcyjnych, salkę do prowadzenia zajęć dydaktyczno-wyrównawczych oraz korekcyjno - kompensacyjnych.
- **PSP w Mazowszanach**
Placówka liczy 365 uczniów, w tym 74 w oddziałach przedszkolnych, 145 w klasach I-III i 144 w klasach IV-VI, w tym 7 niepełnosprawnych uczniów. Dla 2 uczniów niepełnosprawnych prowadzone są zajęcia rewalidacyjno- wychowawcze. W szkole pracuje 28 nauczycieli, w tym 1 nauczyciel o kwalifikacjach: nauczanie zintegrowane, 1- oligofrenopedagogika oraz 1 pedagog szkolny i 2 logopedów.

- **Publiczna Szkoła Podstawowa w Młodocinie Mniejszym**

Do szkoły uczęszcza 67 uczniów oraz 12 dzieci do oddziału przedszkolnego. W szkole zatrudnionych jest 3 nauczycieli posiadających kwalifikacje: kształcenie zintegrowane.

- **Publiczna Szkoła Podstawowa w Bardzicach**

W klasach I- VI uczy się 123 uczniów. Do oddziału przedszkolnego uczęszcza 23 uczniów. W szkole 2 nauczycieli posiada kwalifikacje w zakresie: oligofrenopedagogika, terapia pedagogiczna (2 nauczycieli).

- **Publiczne Gimnazjum w Parznicach**

W szkole w 19 oddziałach kształcą się 348 uczniów, w tym 7 uczniów niepełnosprawnych. Dla uczniów niepełnosprawnych klasy II utworzono klasę integracyjną. Zgodnie z zasadami tworzenia i funkcjonowania klasa integracyjna liczy od 15 do 20 uczniów, w tym od 3 do 5 uczniów niepełnosprawnych. W klasie pracuje równocześnie dwóch nauczycieli, nauczyciel przedmiotu oraz pedagog specjalny, który pełni rolę nauczyciela wspomagającego.

Pedagog specjalny we współpracy z nauczycielami przedmiotu i za zgodą dyrektora szkoły, dokonuje wyboru przedmiotów, na których będzie wspierał uczniów. Pedagog specjalny modyfikuje program nauczania w oparciu o indywidualny program edukacyjno – terapeutyczny dla ucznia, przygotowuje pomoce dydaktyczne dla uczniów niepełnosprawnych, indywidualne karty pracy i testy, wspiera ucznia podczas zajęć edukacyjnych, systematycznie ocenia postępy ucznia, prowadzi zajęcia rewalidacyjne.

Wszyscy uczniowie objęci są pomocą psychologiczno-pedagogiczną w formie:

- dostosowania programu nauczania, programu wychowawczego i profilaktycznego do indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych z wykorzystaniem form i metod pracy dydaktycznej i wychowawczej,
- zapewnienia odpowiednich warunków do nauki, sprzętu i środków dydaktycznych,
- udziału w indywidualnych zajęciach rewalidacyjnych prowadzonych przez nauczycieli oligofrenopedagogów,
- systematycznych spotkań z psychologiem i pedagogiem.

W szkole do pracy z dziećmi niepełnosprawnymi zatrudniony jest oligofrenopedagog (nauczyciel wspomagający), psycholog, pedagog szkolny.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że najczęściej uczniów kształcących się w szkołach podstawowych oraz gimnazjum, posiada orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, w którym jako symbol przyczyny niepełnosprawności wpisano: 05-R, 03-L, 06-E, 07-S, 08-T, 10-N, co oznacza, że najczęstszą przyczyną niepełnosprawności stanowi: niedosłuch, upośledzenie

narządu ruchu, upośledzenie umysłowe, kardiologiczne, i inne. Niektórzy uczniowie posiadają również orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane przez Poradnię Pedagogiczno- Psychologiczną. We wszystkich placówkach oświatowych zatrudniona kadra przygotowana jest do zajęć z uczniami niepełnosprawnymi. W Publicznym Gimnazjum, w Szkole Podstawowej w Kowali, Szkole Podstawowej w Mazowszanach zatrudnieni są pedagodzy szkolni, logopedzi bądź psychologodzy, w pozostałych szkołach brak ich. Ze względu na niedobór oddziałów integracyjnych oraz brak specjalnych placówek oświatowych dla uczniów niepełnosprawnych na terenie gminy Kowala, uczniowie niepełnosprawni mogą korzystać z możliwości kształcenia w szkołach funkcjonujących na terenie miasta Radomia, które położone jest w sąsiedztwie z gminą Kowala.

W radomskim systemie oświaty działają 4 szkoły specjalne:

- 1) Zespół Szkół Nr 1 przy ul. Armii Ludowej 1A,
- 2) Zespół Szkół Nr 2 przy ul. Lipskiej 2,
- 3) Zespół Szkół Nr 3 przy ul. Krychnowickiej 1,
- 4) Ośrodek Szkolno- Wychowawczy Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna im. Janusza Korczaka przy ul. Grzeczmarowskiego 15.

Na poziomie szkoły podstawowej niepełnosprawni uczniowie mogą pobierać naukę w Zespole Szkół Integracyjnych im. Jana Pawła II przy ul. Wierzbickiej.

Na poziomie ponadgminajalnym niepełnosprawni młodzież kształci się w X Liceum Ogólnokształcącym, które posiada 15 oddziałów integracyjnych.

Najmłodsze dzieci niepełnosprawne mogą uczęszczać do przedszkoli nr 19 i 24, gdzie zostały utworzone oddziały integracyjne, zaś w Przedszkolu Nr 3 utworzono 2 oddziały specjalne.

W placówkach tych zatrudnieni są nauczyciele specjaliści– logopedzi, rehabilitanci oraz psychologodzy.

Na terenie Radomia funkcjonują 2 ośrodki, które również kształcą uczniów niepełnosprawnych:

- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Niewidomych i Słabo Widzących im. ks. Prymasa Stefana Kardynała Wyszyńskiego przy ul. Struga 86.
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Niesłyszących im. Marii Grzegorzewskiej przy ul. Wernera 6.

Na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjalnej w Ośrodku Szkolno- Wychowawczym kształcą się dzieci z dysfunkcją wzroku. Funkcjonuje również pracownia wczesnego rozwoju, do której uczęszcza 105 dzieci w wieku do 7 lat. Prowadzone są tu z dziećmi zajęcia terapeutyczne i rehabilitacyjne, integracja sensoryczna oraz ćwiczenia ogólnorozwojowe.

Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Niesłyszących kształci na poziomie szkoły podstawowej, gimnazjalnej oraz zawodowej.

W Radomiu funkcjonuje 16 szkół wyższych. Najwięcej niepełnosprawnych studentów kształci się na Uniwersytecie Radomskim. Najbardziej oblegane wydziały przez studentów niepełnosprawnych to: wydział ekonomiczny, transportu, nauczycielski i mechaniczny.

Tylko wydział ekonomiczny i nauczycielski są przystosowane do potrzeb niepełnosprawnych studentów i tylko dwa pokoje w akademiku są dostosowane do ich potrzeb.

5. Zatrudnienie

Niepełnosprawność, nawet w stopniu znacznym, nie wyklucza możliwości podjęcia przez osobę nią dotkniętą zatrudnienia. Przeciwnie, zaleca się stosowanie instrumentów, które z jednej strony zmotywują i pomogą osobie niepełnosprawnej być aktywną na rynku pracy, a z drugiej – pokażą pracodawcom korzyści płynące z zatrudnienia takich osób. Zarówno przepisy krajowe, jak i międzynarodowe wskazują na konieczność działań antidyskryminacyjnych i służących wyrównaniu szans osób niepełnosprawnych w dostępie do zdobycia zatrudnienia – kluczowego elementu integracji społecznej i niezależności ekonomicznej.

Zgodnie z danymi Powiatowego Urzędu Pracy w Radomiu na dzień 31 grudnia 2014 r. z terenu gminy Kowala zarejestrowanych było 1 100 osób w tym, 50 osób niepełnosprawnych jako osoby bezrobotne lub poszukujące pracy. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych obejmuje głównie organizację staży, prac interwencyjnych, szkoleń oraz doradztwo zawodowe. Z różnych form pomocy korzystają także pracodawcy chcący zatrudnić osoby niepełnosprawne, jest to przede wszystkim dofinansowanie kosztów wyposażenia stanowisk pracy. Dzięki temu osoby niepełnosprawne mają większe szanse na zatrudnienie nie tylko na chronionym, ale i na otwartym rynku pracy. Wiele osób niepełnosprawnych decyduje się także na podjęcie własnej działalności gospodarczej, na co mogą również otrzymać finansowe wsparcie.

Bezpośrednio na stopę bezrobocia wpływa poziom wykształcenia. Znacznie trudniej jest podjąć zatrudnienie osobom z niskim wykształceniem.

Poniższa tabela przedstawia poziom wykształcenia wśród osób niepełnosprawnych z terenu gminy Kowala z 2002r.

Poziom wykształcenia	Liczba osób	Udział w ogóle niepełnosprawnych
Wyższe	11	1,46%
Policealne	2	0,02%
Średnie	96	12,81
Zasadnicze zawodowe	168	22,42%

Podstawowe ukończone	354	47,26%
Podstawowe nieukończone	61	8,14%
Nieustalony	2	0,02%

Z danych w powyższej tabeli wynika, iż największy odsetek osób niepełnosprawnych posiada wykształcenia podstawowe (ponad 47 %), następnie zasadnicze zawodowe (22 %). Zaledwie ponad 1% posiada wykształcenia wyższe.

Poniższa tabela przedstawia dane zgromadzone z ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy Kowala dotyczących poziomu wykształcenia osób niepełnosprawnych.

Poziom wykształcenia	Liczba osób	Udział w ogóle niepełnosprawnych
Wyższe	1	1%
gimnazjalne	6	8%
Średnie ogólne	5	7%
Policealne, średnie zawodowe	5	7%
Zasadnicze zawodowe	26	36%
Podstawowe	30	41 %

Z ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców terenu gminy Kowala w 2013r. legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności, wynika, iż znaczna część posiada tylko wykształcenie podstawowe (41%), następnie zasadnicze zawodowe (36%), natomiast jedynie 1 osoba posiada wykształcenie wyższe..

Analizując zagadnienie zatrudnienia należy zwrócić uwagę na aktywność zawodową osób niepełnosprawnych, a mianowicie obecność na rynku pracy poprzez wykonywanie pracy zarobkowej.

Poniższa tabela przedstawia rodzaj aktywności wśród osób niepełnosprawnych z terenu gminy Kowala. Dane z 2002r.

Rodzaj aktywności zawodowej	Liczba osób	Udział w ogóle niepełnosprawnych
Aktywni zawodowo pracujący	124	9,1%
Aktywni zawodowo bezrobotni	31	2,3%
Bierni zawodowo	1199	88,3%
Nieustalony status na rynku pracy	4	0,3%

6. Zakłady pracy

Zakłady Pracy Chronionej

Głównym celem zakładów pracy chronionej jest stworzenie osobom niepełnosprawnym warunków do pracy zarobkowej. Pracodawca prowadzący działalność gospodarczą przez okres co najmniej 12 miesięcy, zatrudniający nie mniej niż 25 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy i osiągający wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych przez okres co najmniej 6 miesięcy, uzyskuje status pracodawcy prowadzącego zakład pracy chronionej jeśli:

1. wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych wynosi:
  - co najmniej 40%, a w tym, co najmniej 10% ogółu zatrudnionych stanowią osoby zaliczone do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, albo
  - co najmniej 30% niewidomych lub psychicznie chorych, albo upośledzonych umysłowo zaliczonych do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności,
2. obiekty i pomieszczenia użytkowane przez zakład pracy:
  - odpowiadają przepisom i zasadom bezpieczeństwa i higieny pracy,
  - uwzględniają potrzeby osób niepełnosprawnych w zakresie przystosowania stanowisk pracy, pomieszczeń higienicznosanitarnych i ciągów komunikacyjnych oraz spełniają wymagania dostępności do nich
3. jest zapewniona doraźna i specjalistyczna opieka medyczna, poradnictwo i usługi rehabilitacyjne,
4. wystąpi z wnioskiem o przyznanie statusu pracodawcy prowadzącego zakład pracy chronionej.

Decyzję przyznającą status zakładu pracy chronionej wydaje wojewoda. Prowadzący zakład pracy chronionej może na wniosek otrzymać ze środków PFRON:

- częściowe dofinansowanie do oprocentowania zaciągniętych kredytów bankowych, pod warunkiem, że wykorzystywane są one na cele związane z rehabilitacją zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych,
- zwrot kosztów: budowy lub rozbudowy obiektów i pomieszczeń zakładu, transportowych, administracyjnych.

Na terenie gminy Kowala nie funkcjonują zakłady pracy chronionej. Najbliższe tego typu zakłady pracy znajdują się na terenie Radomia.

Zakład Aktywności Zawodowej

Zgodnie z wymogami prawnymi (w tym ostatnimi zmianami w ustawie o rehabilitacji), uzyskanie statusu zakładu aktywności zawodowej warunkuje m. in.: zatrudnienie co najmniej 70% wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych w ogóle zatrudnionych, w szczególności osób skierowanych do pracy przez powiatowy urząd pracy:

- zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności,

- zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną, w tym osób, w stosunku do których rada programowa zajęła stanowisko uzasadniające podjęcie zatrudnienia i kontynuowanie rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej.

Gmina, powiat oraz fundacja, stowarzyszenie lub inna organizacja społeczna, której statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych, może utworzyć wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo jednostkę i uzyskać dla tej jednostki status zakładu aktywności zawodowej.

Koszty utworzenia zakładów aktywności zawodowej są współfinansowane ze środków PFRON, organizatora lub z innych źródeł.

Działania zakładów aktywności zawodowej są współfinansowane ze środków PFRON oraz ze środków samorządu województwa w wysokości co najmniej 10%, z tym, że procentowy udział samorządu województwa w kosztach może być zmniejszany, pod warunkiem znalezienia innych źródeł finansowania działania zakładu aktywności zawodowej.

Dofinansowania ze środków PFRON dokonuje samorząd województwa. W powiecie radomskim, niestety nie ma zakładów aktywności zawodowej.

III Doświadczenie w pracy z osobami niepełnosprawnymi i starszymi

1. Działania na rzecz osób niepełnosprawnych realizowane w 2014r.

- **Internet**

Gmina Kowala po raz kolejny wychodząc naprzeciw potrzebom swoich mieszkańców przygotowała drugi wniosek, pn. „**E-Kowala - Nowoczesna Gmina**” (2013-2015) w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, Oś priorytetowa 8, Działanie 8.3 Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu e-Inclusion. Projekt współfinansowany jest ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Głównym celem projektu jest zapewnienie bezpłatnego dostępu do Internetu dla 150 gospodarstw domowych z terenu gminy Kowala, zagrożonych wykluczeniem cyfrowym z powodu niepełnosprawności i trudnej sytuacji materialnej. Grupę docelową projektu stanowią:

- gospodarstwa domowe spełniające warunki upoważniające do otrzymania wsparcia w ramach systemu pomocy społecznej,
- gospodarstwa domowe spełniające warunki upoważniające do otrzymania wsparcia w ramach systemu świadczeń rodzinnych,
- osoby niepełnosprawne ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności lub z orzeczeniem równoważnym,

- dzieci i młodzież ucząca się z rodzin w trudnej sytuacji materialnej i społecznej uprawniających do uzyskania stypendiów socjalnych.

Drugim celu projektu jest ograniczenie zjawiska wykluczenia cyfrowego we wszystkich grupach społecznych i wiekowych poprzez otwarty dostęp do pracowni komputerowych z bezpłatnym Internetem w 2 szkół podstawowych (30 zestawów komputerowych) i świetlicy wiejskiej (5 zestawów komputerowych), z których korzystać będą mieszkańcy wykluczeni cyfrowo stanowiący grupę docelową. Celem lepszego przyswojenia wiedzy i umiejętności z zakresu obsługi komputera i korzystania z Internetu odbędą się 25 trzydniowych szkoleń, w których udział wezmą wszyscy uczestnicy zakwalifikowani do projektu. Całkowita wartość projektu to kwota 1 501 145 zł, z czego 100% stanowi dofinansowanie z EFRR. Planowany termin realizacji projektu to marzec 2013 – wrzesień 2015. W ramach projektów realizowanych w latach 2011r. – 2015r. 69 rodzin, w których występuje problem niepełnosprawności otrzymało zestawy komputerowe wraz z bezpłatnym połączeniem internetowym.

- **Informator dla osób chorych i niepełnosprawnych**

Od 2011r. na stronie internetowej Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowali istnieje zakładka informator dla osób niepełnosprawnych i chorych. Zawarto w niej informacje zarówno na temat ulg i uprawnień dla osób z poszczególnymi stopniami niepełnosprawności jak również ważne adresy oraz formy pomocy.

- **Punkt Informacyjny dla Osób Chorych i Niepełnosprawnych**

Przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej od 2011r. działa Punkt Informacyjny dla Osób Chorych i Niepełnosprawnych.

Punkt czynny w pokoju nr 3:

poniedziałek w godz. 15:00 do 16:00

czwartek w godz. 8:00 do 10:00.

Oferta punktu:

- pomoc w wypełnianiu różnego rodzaju wniosków,
- dostarczanie ofert pracy dla osób z orzeczonym stopniem niepełnosprawności,
- wydawanie druków wniosków m.in. o ustalenie stopnia niepełnosprawności lub otrzymanie sprzętu rehabilitacyjnego,
- dostarczanie informacji o instytucjach i organizacjach udzielających wsparcia i pomocy finansowej,
- udzielanie skierowań po poradę prawną i psychologiczną,
- udzielanie poradnictwa socjalnego.

W ramach punktu wydawanych zostało wiele wniosków do Powiatowego Zespołu do spraw Orzekania o Niepełnosprawności, wniosków o dofinansowania ze środków PFRON oraz udzielono wiele informacji niezbędnych do ich wypełnienia. Ponadto punkt informacyjny współpracuje z organizacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych. Punkt prowadzi także tablicę informacyjną, na której zamieszczane są informacje dotyczące osób niepełnosprawnych.

- **Choinka z Uśmiechem „Klaunada”**

W dniu 18 lutego 2014r. w Świetlicy Środowiskowej Szansa w Kowali odbyła się integracyjna zabawa choinkowa pn. „Krasnoludkowo”. W uroczystości uczestniczyło siedemnaścioro dzieci do lat 12 posiadających orzeczenie o niepełnosprawności oraz osiemnaścioro do lat 6 z terenu gminy Kowala. Zabawa choinkowa prowadzona była przez profesjonalnego wodzireja przy muzyce Zespołu Manhattan. W trakcie uroczystości zorganizowany był poczęstunek oraz prezenty. Zabawa choinkowa zorganizowana została dzięki darowiznom. Zadowolenie dzieci i rodziców w trakcie zabawy utwierdza w przekonaniu, iż ten rodzaj atrakcji jest potrzebny.

- **Dzień Serca**

W dniu 29 września 2014r po raz piąty odbył się **Dzień Serca** realizowany przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej przy współpracy z Gminnym Zespołem do spraw Pomocy Osobom Niepełnosprawnym oraz Stowarzyszeniem Rozwoju Społecznego Magis. Uroczystość skierowana była do dzieci niepełnosprawnych oraz ich rodzin, darczyńców oraz uczestników projektu „Pokochać siebie przytulić rodzinę”. Celem głównym jest integracja dzieci niepełnosprawnych oraz spotkanie edukacyjne dla rodziców i darczyńców. W uroczystości wzięły udział dzieci niepełnosprawne, dzieci uczestniczące w projekcie oraz społeczność lokalna. Łączna liczba osób to 147. Podczas spotkania odbyło się przedstawienie teatralne przygotowane przez dzieci w ramach projektu, którego tematem było serce. Wolontariusze z Klubu Wolontariusza działającego przy Publicznym Gimnazjum w Parznicach oraz Grupą Społecznych Animatorów Klaunów „Klaudyny” prowadzili zabawy integracyjne. Rodzice uczestniczyli w spotkaniu prowadzonym przez małżeństwo Państwa Kopyckich, którzy opowiadali na temat relacji małżeńskiej i jej wpływu na prawidłowe funkcjonowanie dziecka w rodzinie. Całość spotkania zakończyła wspólna zabawa oraz poczęstunek.

- **Konferencja „Otwórz Oczy” z okazji Międzynarodowego Dnia Osób Niepełnosprawnych.**

W dniu 3 grudnia 2014 roku z okazji Międzynarodowego Dnia Osób Niepełnosprawnych w Kowali odbyła się konferencja poświęcona osobom niepełnosprawnym pod nazwą „Otwórz Oczy”. Organizatorami spotkania był Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowali we współpracy z Gminnym Zespołem Wspierania Osób Niepełnosprawnych oraz Publiczną Szkołą Podstawową, im. Janusza Korczaka w Kowali. Uczestnikami konferencji byli przedstawiciele Urzędu Gminy, pracownicy socjalni, asystenci osób niepełnosprawnych, asystenci rodzin, nauczyciele, pedagodzy, psychologzy, policjanci, przedstawiciele instytucji pracujących z osobami niepełnosprawnymi i na ich rzecz, w tym również mieszkańcy okolicznych gmin. Pomoc wolontariuszy zapewnił Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Wierzbicy. Na konferencji zaprezentowali się grupa artystyczna pod nazwą „Kapela z Leśnej” ze spektaklem muzycznym „Cygańska dola” z Warsztatów Terapii Zajęciowej w Pionkach. Podczas konferencji uczestnicy wysłuchali prelekcji Jerzego Furgi– Kierownika WTZ w Pionkach, który mówił o zakresie prowadzonych prac w warsztatach, sposobach finansowania, o uczestnikach; ich radościach i problemach, z którymi borykają się na co dzień, zakresie działalności społecznej. Następnie Włodzimierz Bojarski, jako rodzic dziecka niepełnosprawnego opowiadał jak radzić sobie z trudnościami i sprostać wyzwaniom, które stawia przed rodzicem niepełnosprawność jego dziecka. Eleonora Rosmańska Prezes Polskiego Towarzystwa Stwardnienia Rozsianego Oddział w Radomiu i Helena Kładko Vice Prezes PTSR opowiedziały o swojej działalności oraz objawach i fazach choroby, także potrzebach osób nią dotkniętych. Monika Lipnicka Prezes Zarządu Fundacji Eco Textil mówiła o idei fundacji i o programie przyznawania rowerów dla niepełnosprawnych. Na zakończenie konferencji wystąpił Stanisław Kmiecik-artysta malarz, który maluje ustami i nogami. Każdy z uczestników mógł zobaczyć oraz zakupić stworzone przez artystę obrazy.

- **Grupa wsparcia dla rodziców.**

W 2014r. odbyły się cztery **spotkania grupy wsparcia dla rodziców** dzieci niepełnosprawnych. Pierwsze spotkanie miało miejsce w dniu 11 lutego 2014r. Spotkanie prowadzone było przez Stowarzyszenie Przyjaciół Młodocina Większego i Osób Niepełnosprawnych, które prowadzi Warsztaty Terapii Zajęciowej w Młodocinie Większym. Podczas spotkania uczestnicy dowiedzieli się o działalności stowarzyszenia, ofercie zajęć oraz sposobie rekrutacji. Drugie spotkanie odbyło się 20 kwietnia 2014r. Tematem spotkania była terapia z udziałem zwierząt prowadzona przez Panią Justynę Smorongowicz. Kolejne spotkanie odbyło się 7 lipca 2014r.

poświęcone było także terapii z udziałem zwierząt. Czwarte spotkanie zorganizowane zostało podczas obchodów Dnia Serca.

- **Wyjazd integracyjny**

W dniu 16 października 2014r odbył się **wyjazd integracyjny** do Warszawskiego Ogrodu Zoologicznego dla osób niepełnosprawnych pn. „Wspomaganie przez działanie”. W wyjeździe uczestniczyło sześcioro dzieci niepełnosprawnych wraz z opiekunami. Głównym celem wyjazdu była integracja osób niepełnosprawnych oraz aktywne spędzenie wolnego czasu. Z wypowiedzi uczestników wyjazdu wynika, iż tego typu działanie to atrakcyjna forma spędzenia wolnego czasu pozwoliła na oderwanie się od codziennych problemów. Wyjazd został zorganizowany przez Gminny Zespół ds. Pomocy Osobom Niepełnosprawnym, przy współpracy z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Kowali.

- **Od 2013r. istnieje strona internetowa skierowana do osób niepełnosprawnych**

WWW.bezbarier.kowal.pl.

Strona prowadzona jest przez członków Zespołu ds. Pomocy Osobom Niepełnosprawnym w Kowali. Na stronie znajdują się informacje przydatne są osobom niepełnosprawnym.

Rok 2014

- Ilość unikalnych wizyt – 24948
- Odwiedzonych stron w serwisie – 65735
- Średnio wizyt w miesiącu – 2079

Z ostatnich 90 dni

- Najczęściej wyszukiwane frazy:
  - dofinansowanie z pfron a pomoc de minimis 3,23%
  - czy na niepełnosprawnego emeryta zatrudnionego można dostać dofinansowanie do stanowiska pracy 3,23%
  - Skórmaks Radom 3,23%
  - praca chronionej radom 3,23%
  - komisja lekarska orzeczenie o niepełnosprawności dziecka 3,23%
  - dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników 3,23%
- Nowe wizyty 15,68%
- Źródła odwiedzin
  - Bezpośredni dostęp 68,13%
  - <https://www.google.pl/> 3,90%
  - http://www.kowala.pl/asp/pl_start.asp?ref=1&typ=13&menu=5&strona=1 0,49%
  - <http://www.google.pl/> 0,08%

- <http://www.google.com/> 0,08%
- <http://gopskowala.pl/> 0,08%

- **Szkolenie z zakresu wiedzy nt. niepełnosprawności.**

W dniu 17 czerwca 2014r. po raz drugi odbyło się szkolenie podnoszące poziom świadomości w zakresie funkcjonowania osób niepełnosprawnych. Szkolenie przeprowadzone zostało przez Fundację Instytut Rozwoju Regionalnego na zaproszenie Zespołu ds. Pomocy Osobom Niepełnosprawnym w gminie Kowala, dzięki środkom Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. W szkoleniu wzięło udział 15 osób, w tym przedstawiciele instytucji oświatowych z terenu gminy, pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Urzędu Gminy. W trakcie szkolenia przedstawione zostały mity i stereotypy o niepełnosprawności, a także rodzaje niepełnosprawności i ograniczenia z nimi związane.

- **„Samorząd Równych Szans”**

Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego wyróżniła Kowalę w V edycji konkursu „Samorząd Równych Szans”. Uroczysta gala wręczenia nagród odbyło się 14 listopada 2013r. w Karpaczu i była połączona ze szkoleniem z zakresu działań na rzecz pełnej aktywizacji osób niepełnosprawnych. Wyróżnienie w imieniu wójta Sławomira Stanika odebrała Marzena Zawadzka Hernik – kierownik GOPS w Kowali. W tym roku fundacja nagrodziła samorządy, które stosują dobre praktyki w zakresie polityki wobec osób niepełnosprawnych i wdrażają działania przyczyniające się do wyrównywania szans tej grupy społecznej w dostępie do różnych dziedzin życia publicznego. „Samorząd Równych Szans” jest organizowany cyklicznie już od 2009 r. Jego piąta edycja w 2013 r. objęła po raz kolejny konkurs na samorząd realizujący najlepsze projekty na rzecz osób niepełnosprawnych, wsparcie edukacyjne pracowników samorządowych, a także akcję promocyjną skierowaną do lokalnych i ogólnopolskich mediów.

- **Projekt „Wbrew barierom. Program kompleksowej aktywizacji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych ruchowo, niezatrudnionych z powiatu radomskiego.**

Realizatorami projektu są Stowarzyszenie PROREW oraz jego partner Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowali.” Celem jest wzmocnienie 40 osób niepełnosprawnych ruchowo (w tym 20 osób w stopniu umiarkowanym i znacznym) w wieku 15- 64 lata z obszarów gmin wiejskich i wiejsko-miejskich, i dostarczenie im umiejętności niezbędnych do efektywnej aktywizacji społeczno- zawodowej, w tym podjęcia zatrudnienia na zakończenie projektu przez minimum ośmiu uczestników.

Zaplanowane jest również poradnictwo psychospołeczne oraz zawodowe w formie indywidualnych spotkań z psychologiem oraz w formie grupy wsparcia. Ponadto w ramach projektu dostosowano do potrzeb osób niepełnosprawnych łazienkę w budynku Urzędu Gminy.

- **Likwidacja barier architektonicznych w gminie Kowala w latach 2013 – 2014r.**

Na parkingu przed Urzędem Gminy oznakowane zostało miejsce parkingowe dla osoby niepełnosprawnej. Oznakowanie schodów w budynku Urzędu Gminy, poprzez zastosowanie kontrastowych pasów koloru żółtego. Ponadto przed drzwiami wejściowymi do budynku Urzędu Gminy zamontowany został dzwonek, wzywający pracownika urzędu do pomocy osobie. Obniżona została również skrzynka pocztowa, tak aby osoba poruszająca się na wózku inwalidzkim mogła swobodnie wrzucić list do skrzynki.

- **Realizacja wymogów ustawy o języku migowym.**

Urząd Gminy w Kowali umożliwia korzystanie przez osoby uprawnione z pomocy wybranego tłumacza języka migowego lub tłumacza- przewodnika. Osoby doświadczające trwale lub okresowo trudności w komunikowaniu się mogą skorzystać z bezpłatnego świadczenia usług tłumacza PJM, SJM i SKOGR. W urzędzie gminy zatrudniony jest pracownik posiadający Certyfikat tłumacza języka migowego T1 oraz Certyfikat wykładowcy języka migowego W1 w systemie językowo-migowym (SJM). Osoba uprawniona, wybierając metodę SJM może korzystać na co dzień z usług tłumacza lub zgłasza chęć skorzystania ze świadczenia wskazując metodę komunikowania się, co najmniej 3 dni robocze przed zdarzeniem w Urzędzie Gminy Świadczenie usług odbywa się również z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się m.in.: za pomocą poczty elektronicznej, faksu. Informacje o usłudze tłumacza języka migowego dostępne są na stronie internetowej Urzędu Gminy, w języku migowym oraz w Biuletynie Informacji Publicznej i na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy. Strona internetowa dostosowana jest do potrzeb osób niepełnosprawnych poprzez zastosowanie przycisków: kontrast i zwiększenie czcionki. Za jej pośrednictwem osoby niepełnosprawne mogą otrzymać dla siebie wszelką informację oraz pobrać druk wniosków i formularzy niezbędnych do załatwienia spraw. Obecnie trwają prace nad pełnym dostosowaniem strony internetowej poprzez wdrożenie standardu WCAG 2.0.

2. Działania na rzecz osób starszych realizowane w 2014 r.

• Dzień Seniora

W dniu 8 listopada w Młodocinie Mniejszym w Dworze u Antoniego odbył się Bal Seniora. W uroczystości uczestniczyło ok 110 osób. Gospodarzami tej szczególnej uroczystości był Klub Seniora działający przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Kowali, który już od 4 lat aktywnie działa na rzecz aktywności osób starszych. Wśród zaproszonych gości byli Seniorzy z Koła Gospodyń Wiejskich Bieniędzice, Zespół Mirowianki z Mirowa, Klub Seniora Pszczółki z Radomia, Przedstawicielka Zespołu Chomentowianki z Chomentowa oraz Pana Wójta Sławomira Stanika z małżonką. Zaproszeni goście bawili się przy muzyce zespołu Five z Radomia.

• Festiwal Ziemniaka

Klub Seniora działający przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Kowali uczestniczył w konkursie na „Tradycyjną Potrawę Regionalną z Ziemniaka” na Festiwalu Ziemniaka w radomskim skansenie. W uroczystości wzięły udział „Stępcianki” z Kowali wraz z Zespołem „Niezapominajka” z Maliszowa. Na podium stanęły gospodynie z Maliszowa, zdobywając II nagrodę: Walentyna Bleszyńska i Danuta Sieczkowska za gołąbki z ziemniakami i suszonymi grzybami. Do konkursu na potrawę z ziemniaków Stępcianki zgłosiły kapustę z ziemniaków. Na festiwalowej scenie z repertuarem ludowych piosenek wystąpił Zespół Stepocianki.

• Kwiatowy Bal Karnawałowy

W dniu 15 lutego 2014 roku w Domu Weselnym „Siedlisko” odbył się Kwiatowy Bal Karnawałowy. Organizacją tego radosnego przedsięwzięcia zajęł się Klub Seniora przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej. Do udziału w świętowaniu zaproszono zaprzyjaźnionych seniorów z okolicznych gmin: Koło Gospodyń Wiejskich „Bieniędzice” z gminy Wolanów, Zespół Ludowy „Bartodziejaki” z gminy Jastrzębia, Zespół „Chomentowianki” z gminy Skaryszew, Zespół „Niezapominajki” z Maliszowa, Zespół „Pomorzanki” z gminy Wierzbica, Zespół „Czerwona Jarzębina” z Jedlanki oraz przedstawiciele Klubu „Samotnych Serc” z Radomia. W zabawie brało udział 134 osoby

• Projekt KabareTON dla Seniora .

Zawierał następujące działania:

- warsztaty śpiewu i dykcji,
- warsztaty z psychologiem,
- warsztaty literackie,

- udział w seansie filmowym w kinie w Radomiu,
- udział w festiwalu filmowym Dwa Brzegi w Kazimierzu Dolnym,
- sesja zdjęciowa dla seniorów,
- zajęcia sportowe na basenie,
- zorganizowanie I Gminnego Dnia Radości

W ramach projektu zaplanowano liczne działania, które były bardzo rozbudowane i miały za cel nie tylko zmianę postaw Seniorów na bardziej aktywną, ale również stawiano na współpracę międzypokoleniową. Ważne było również promowanie działań osób starszych jako krok do przełamania izolacji i wycofania.

W początkowym etapie Seniorzy czynnie i niezwykle chętnie skorzystali z warsztatów śpiewu i dykcji. Wspaniałym doświadczeniem były także Warsztaty Optymizmu. Młodzi wolontariusze wskazali pozytywne aspekty bycia Seniorem. Nowym wydarzeniem był **I Gminny Dzień Radości**, kiedy to wybrano Najweselszych TOP SENIORÓW 2014. Uczestnicy projektu wzięli udział w pokazie filmu Bogowie, w festiwalu filmowym Dwa Brzegi w Kazimierzu Dolnym oraz w sesji zdjęciowej Wkręceniu. Projekt „kabareTON DLA SENIORA” był dla wszystkich jego uczestników radosnym przedsięwzięciem. Podczas warsztatów osoby starsze miały szanse do samorozwoju, kreatywnego myślenia wykorzystania swojego potencjału twórczego. Młodsze pokolenie miało okazję spędzić czas i nawiązać przyjazne kontakty z Seniorami.

- **Wyjazd integracyjny członów Klubu Seniora**

W dniu 18 września czterdziestoosobowa grupa członków Klubu Seniora oraz przyjaciół wyjechała na wycieczkę do Łańcuta. Podczas wyjazdu uczestnicy zwiedzili Pałac w Łańcucie oraz Bazylikę Zwiastowania NMP i klasztoru bernardynów w Leżajsku, , które są jednym z najcenniejszych zabytków architektury kościelnej z pogranicza renesansu i baroku, stanowiące drugie co do wielkości bernardyńskie sanktuarium maryjne.

- Ponadto Seniorzy uczestniczyli w innych działaniach nie obejmujących program dla osób starszych i w projekcie. Działania te były następujące:
  - zorganizowanie Sylwestra,
  - szkolenie z Policją „Bezpieczny Senior”,
  - karnawałowa wizyta w Bieniędzicach,
  - zorganizowanie spotkania na Dzień Kobiet,
  - przedstawiciele Klubu uczestniczyli w VI Międzynarodowych Targach w Kielcach,
  - przygotowanie reprezentacji na Przeglądzie Folkloru w Przysusze,
  - występ Stępcianek na festynie Głowaczowie,
  - występ na przeglądzie pieśni ludowych w Iłży,

- prezentacja na dożynkach powiatowych w Taczowie
- uroczystość z okazji IV urodzin Klubu Seniora.

IV. MISJA

„Aby każdy niepełnosprawny i starszy czuł się uczestnikiem gminnej społeczności”

V. CEL PROGRAMU

Edukacja społeczna w zakresie potrzeb osób niepełnosprawnych i starszych, integracja ze społecznością lokalną oraz likwidacja barier w gminie Kowala.

Cele szczegółowe:

1. Diagnoza i analiza środowisk osób niepełnosprawnych i starszych.
2. Edukacja instytucji oraz społeczności lokalnej w zakresie niepełnosprawności.
3. Integracja osób starszych i niepełnosprawnych ze społecznością lokalną.
4. Wspieranie instytucji i organizacji w organizowaniu działań na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.
5. Wzmocnienie wiary we własne siły osób niepełnosprawnych i starszych.
6. Promocja działań skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych.
7. Likwidacja barier architektonicznych.
8. Promowanie działań Klubu Seniora działającego przy GOPS w Kowali.

VI. REALIZACJA PROGRAMU

L.p.	Działania	Okres realizacji	Realizator	Źródło Finansowania
1.	Diagnoza środowiska osób niepełnosprawnych i starszych.	I-XII. 2015r.	GOPS, Urząd Gminy	Środki własne
2.	Choinka integracyjna	10 II. 2015r.	GOPS, Gminny Zespół do Spraw Pomocy Osobom Niepełnosprawnym	Środki własne, darowizny
3.	Spotkania grupy wsparcia dla rodziców dzieci niepełnosprawnych.	II-XII. 2015r.	GOPS	Środki własne
4.	Szkolenia z zakresu wiedzy nt. niepełnosprawności.	IV –XI.2015r.	Urząd Gminy, GOPS, Zespół do Spraw Pomocy	Środki własne

			Osobom Niepełnosprawnym	
5.	Prowadzenie strony internetowej.	I.2015r. – XII. 2015r.	Urząd Gminy, GOPS, Zespół do Spraw Pomocy Osobom Niepełnosprawnym	Środki własne
7.	Konferencja dla osób niepełnosprawnych	3. XII. 2015r.	GOPS, Urząd Gminy, Zespół do Spraw Pomocy Osobom Niepełnosprawnym	Środki własne, Środki EFS
8.	Dzień Serca	28.IX. 2015r.	GOPS, Zespół do Spraw Pomocy Osobom Niepełnosprawnym	Środki własne, darowizny
9.	Cudowne Ogrody – przegląd twórczości osób niepełnosprawnych	X.2015r.	GOPS, Zespół do Spraw Pomocy Osobom Niepełnosprawnym	Środki własne
10.	Współpraca w ramach realizacji projektu „e – Kowala – nowoczesna gmina”	I. 2015r. – XII. 2015r.	GOPS, Urząd Gminy	Środki własne
11.	Prowadzenie punktu informacyjnego dla osób chorych i niepełnosprawnych.	I- XII. 2015r.	GOPS	Środki własne
12.	Realizacja projektu skierowanego dla osób starszych	VII – XII.2015r.	Klub Seniora działający przy GOPS w Kowali, Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju Gminy Kowala.	Środki własne, grant, darowizny
13.	Spotkania Klubu Seniora.	I- XII. 2015r.	Klub Seniora działający przy GOPS w Kowali	Środki własne
14.	Organizacja Dnia Seniora	14.XI. 2015r.	Klub Seniora działający przy GOPS, Urząd Gminy,	Środki własne
15.	Wyjazd integracyjny dla	VIII. 2015r.	Klub Seniora	Środki własne

	osób i niepełnosprawnych.		działający przy GOPS, GOPS w Kowali, Urząd Gminy.	
16.	Wyjazd integracyjny dla osób starszych	IV - IX. 2015r.	Klub Seniora działający przy GOPS, GOPS w Kowali, Urząd Gminy	Środki własne

VII. EFEKTY I REZULTATY PROGRAMU

W wyniku przeprowadzonych działań przewidywane jest osiągnięcie następujących efektów:

- stworzenie diagnozy środowiska osób niepełnosprawnych i starszych,
- częściowa likwidacja barier architektonicznych,
- wzrost wiedzy z zakresu potrzeb osób niepełnosprawnych,
- wzrost poziomu integracji osób niepełnosprawnych i starszych ze środowiskiem lokalnym,
- rozwój efektywnej współpracy z instytucjami realizującymi program wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych,
- stworzenie miejsca spotkań osób starszych,
- poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych i starszych,
- poprawa aktywności społecznej osób niepełnosprawnych i starszych.

VIII. ODBIORCY PROGRAMU

Odbiorcami programu są:

1. Seniorzy z Klubu Seniora działającego przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej,
2. Osoby starsze z terenu gminy,
3. Rodziny, w których występuje problem niepełnosprawności,
4. Placówki oświatowe funkcjonujące na terenie gminy Kowala,
5. Wolontariusze,
6. Pracownicy instytucji samorządowych oraz przedstawiciele samorządu wiejskiego.

IX. REALIZATORZY PROGRAMU

Koordynatorem programu jest Gminny Zespół do Spraw Pomocy Osobom Niepełnosprawnym przy współpracy z:

1. Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Kowali,
2. Urzędem Gminy w Kowali,
3. Klubem Seniora działającym przy GOPS,

4. Stowarzyszeniem Centrum Młodzieży „Arka”,
5. Szkołami podstawowymi z terenu gminy,
6. Centrum Wolontariatu w Kowali.

X. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Źródłem finansowania Gminnego Programu Wspierania Osób Niepełnosprawnych i Starszych są:

1. Budżet gminy,
2. Inne źródła finansowania – środki z Programu Polsko – Amerykańskiej Fundacji Wolności realizowanego przez Akademię Filantropii w Polsce Stowarzyszenie Centrum Młodzieży „Arka”,
3. Darowizny.

XI. MONITORING I EWALUACJA

Ewaluacja ma na celu uzyskanie informacji, czy osiągnięto zakładane rezultaty Programu. Monitoring ma na celu bieżące ustalanie zagrożeń i trudności mających wpływ na prawidłową realizację Programu oraz uzyskanie informacji na temat realizacji planowanych działań w zakresie ich czasu realizacji, założeń, źródeł finansowania oraz przełożenia na osiągnięcie rezultatów Programu. W ramach procesu monitoringu i ewaluacji uzyskana zostanie informacja czy i w jakim obszarze Program wymaga aktualizacji lub zmian postawionych celów.

Przez cały okres realizacji programu prowadzony będzie monitoring i ewaluacja bieżąca. Wójt w terminie do dnia 31 marca 2016r. składa Radzie Gminy Kowala sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych i Starszych z 2015r. oraz przedstawia potrzeby związane z realizacją zadania.

Załącznik 1 Preliminarz do Gminnego Programu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych i Starszych w Gminie Kowala na 2015r

Lp	Zadanie	Rodzaj kosztów	Koszt całkowity	Źródła finansowania
1.	Szkolenia z zakresu wiedzy nt. niepełnosprawności	- koszt prelekcji dot. wiedzy z zakresu niepełnosprawności	1000	Środki GOPS
2.	Konferencja dla niepełnosprawnych	- zakup poczęstunku,	300	Środki GOPS
3.	Spotkania rodziców dzieci niepełnosprawnych	- zakup poczęstunku	100	Środki GOPS
4.	Urodziny Klubu Seniora	- zakup poczęstunku, zakup upominków	660	Środki GOPS
5.	Organizacja Dnia Serca	- zakup poczęstunku	400	Środki GOPS
6.	Drugi Dzień Radości	- zakup poczęstunku, zakup upominków	200	Środki GOPS
7.	Cudowne Ogrody – przegląd twórczości osób niepełnosprawnych	- zakup poczęstunku, zakup upominków	700	Środki GOPS
8.	Organizacja Dnia Seniora	- zakup poczęstunku - koszt orkiestry	1800 700	Środki GOPS, darowizny
9.	Wyjazd integracyjny dla osób niepełnosprawnych	- koszt przejazdu, koszt przewodnika, bilety wstępu	1200	Środki GOPS i UG
10.	Wyjazd integracyjny dla osób starszych	- koszt przejazdu, bilety wstępu	1500	Środki GOPS
11.	Prenumerata miesięcznika Integracja	- koszt prenumeraty	240	Środki GOPS
12.	Organizacja urodzin dla dzieci niepełnosprawnych	- zakup tortów, artykuły papiernicze	200	Środki GOPS
		RAZEM	9 000,00 zł	